Tuomas Ojanen
23.9.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 121/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Pääasiallinen sisältö

1. Esityksessä poliisilakiin lisättäisiin uusi luku, jossa säädettäisiin rikostiedustelukeinoista ja niiden käytöstä uhkaperusteisessa rikostiedustelussa. Myös poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskevaan lukuun ehdotetaan muutoksia, jotka osaltaan vahvistaisivat poliisin rikostorjuntaa. Lisäksi poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, jotka mahdollistaisivat niin sanottujen automaattisten keräinten käytön avoimiin lähteisiin kohdistuvan tiedon haussa ja tallentamisessa.
2. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa (jakso 12, s. 209-237) on tarkasteltu ehdotettua sääntelyä erityisesti perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän, kotirauhan ja henkilötietojen suojan. Lisäksi on tarkastelua perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteen, perustuslain 9 §:ssä turvatun liikkumisvapauden, perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden sekä perustuslain 21 §:n oikeusturvasäännöksen kannalta. Ehdotetun sääntelyn mahdollistamia perusoikeusrajoituksia on arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta rajoitusedellytyskohtaisesti jaksossa 12.2.2 ottaen huomioon kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet ja Euroopan unionin perusoikeuskirja sekä niitä koskeva tulkintakäytäntö.
3. Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan edellä mainituin perustein käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon antamista pidetään kuitenkin suotavana uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaa poliisilain 5 b luvun ehdotetun sääntelyn takia, koska kyse on perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvista, luonteeltaan salaisista toimivaltuuksista, joiden käyttämisestä ehdotetaan säädettävän voimassa olevaa poliisilain 5 luvun sääntelyä väljemmin edellytyksin.

Arvioinnin lähtökohtia

4. Ehdotetun sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta merkityksellisin on poliisilakiin ehdotettava uusi 5 b luku, jossa ehdotetulla sääntelyllä sallittaisiin poliisin tiedonhankinta ja tietojen käsittely vakavan rikollisuuden uhkista niiden torjumiseksi jo astetta ennen kuin ketään voidaan perustellusti epäillä yksilöidystä rikoksesta tai olettaa syyllistyvän sellaiseen.
5. Kysymys olisi poliisin tiedonhankinta ja tietojen käsittely vakavan rikollisuuden uhkista. Tämän takia on syytä muistuttaa ehdotetun sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin yhtenä lähtökohtana, että rikollisuuden, jopa vakavan rikollisuuden, samoin kuin yleisen järjestyksen ja

turvallisuuden torjumista koskevat tavoitteet eivät oikeuta niin pitkälle meneviä puuttumisia perusoikeuksien turvaamiin seikkoihin kuin kansallinen turvallisuus ja maanpuolustus, joka voidaan katsoa osaksi kansallista turvallisuutta (ks. erit. tuomio 6.10.2020, *La Quadrature du Net ym.*, C-511/18, C-512/18 ja C-520/18, 136 kohta; ks. myös esim. PeVL 16/2011 vp, PeVL 35-36/2018 vp ja PeVL 57/2018 vp).

6. Vaikka esityksen mukaan siinä on otettu huomioon siviilitiedustelun rikostorjunnasta poikkeava käyttötarkoitus, esityksessä ei kuitenkaan ole nähdäkseni riittävästi huomioitu sitä, että vakavien rikosten selvittämiseen ja etenkin sellaisten rikosten estämiseen liittyvä sinällään huomattava yhteiskunnallinen intressi ei ole perus- ja ihmisoikeuksien rajoitusperusteena niin painava ja tärkeä rajoitusperuste kuin kansallinen turvallisuus ja maanpuolustus. Vakavan rikollisuuden estäminen ei siten oikeuta niin pitkälle meneviä puuttumisia perus- ja ihmisoikeuksiin kuin kansallinen turvallisuus.
7. Poliisin rikostiedustelua koskevat lainsäädäntömuutokset on suunniteltu tehtäväksi kaksivaiheisesti siten, että ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan sellaiset muutokset, joiden arvioidaan olevan mahdollisia voimassa olevan perustuslain puitteissa ja toisessa vaiheessa muutokset, joiden toteuttaminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n muuttamista. Eduskunnan käsittelyssä on edelleen perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 50/2026 vp), jossa ehdotetaan mahdollistettavaksi kotirauhan suojan ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan välttämätön rajoittaminen tiedon hankkimiseksi yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vakavan rikollisuuden torjumista varten.
8. Nyt käsillä olevassa esityksessä on tarkoitus olla kysymys ensimmäisen vaiheen muutostarpeiden säännösehdotuksista. Esityksen mukaan ehdotettava sääntely ei rajoittaisi perustuslain 10 §:n 4 momentissa turvattua luottamuksellisen viestin suojaa. Käsillä olevassa esityksessä ”palomuuri” suhteessa vireillä olevaan perustuslain 10 §:n 4 momentin muutokseen ja poliisin rikostiedustelun toisen vaiheen lainsäädäntömuutoskaavailuihin ei kuitenkaan tunnu täysin aina pitäneen, vaan esityksen perusteluihin vaikuttaa välillä hiipineen vaikutteita vireillä olevasta perustuslain 10 §:n muutoksesta. Tästä syystä on korostettava sitä, että ehdotettua sääntelyä on arvioitava voimassa olevan perustuslain 10 §:n kannalta.
9. Perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvia poliisin toimivaltuuksia ja nyt erityisesti poliisilain 5 b lukuun ehdotettavia uusia rikostiedustelutoimivaltuuksia, joiden tarkoituksena on mahdollistaa poliisin tiedonhankinta ja tietojen käsittely vakavan rikollisuuden uhkista niiden torjumiseksi jo astetta ennen kuin ketään voidaan perustellusti epäillä yksilöidystä rikoksesta tai olettaa syyllistyvän sellaiseen, on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyyden vaatimuksen kannalta seuraavilla kolmella tasolla: (i) onko jokin toimivaltuus ylipäätään välttämätön? (ii) täyttääkö lakiin ehdotettavan toimivaltuuden sääntely perusoikeuksien rajoitusedellytykset, ml. välttämättömyyden vaatimuksen? ja (iii) onko toimivaltuuden käyttäminen yksittäistapauksessa välttämätöntä?
10. Välttämättömyyden vaatimus tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että rikostiedustelusta seuraava perusoikeusrajoitus on sallittu ainoastaan, jos

tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin (ks. PeVM 25/1994 vp, s. 5). Rikostiedustelusta seuraava perusoikeusrajoitus ei voi myöskään olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta. Välttämättömyysvaatimuksen täyttymiseksi ei riitä, että rikostiedustelun voidaan yleisesti katsoa edistävän vakavan rikollisuuden torjumista, vaan esityksessä on osoitettava, että rikostiedustelusta ja siihen liittyvistä toimivaltuuksista säätäminen on ylipäätään välttämätöntä laissa.

11. Perusteluvelvollisuus välttämättömyydestä on hallituksen esityksen laatijalla (i ja ii) sekä kulloisenkin toimivaltuuden käyttäjällä (iii). Perus- ja ihmisoikeuksiin puuttumisen voimakkuuden aste korottaa perusteluvelvollisuutta. Mitä syvällekäyvemmästä ja vakavammasta puuttumisesta perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiin seikkoihin on kysymys, sitä korkeammalla perusteltuvelvollisuus on esimerkiksi sen suhteen, että toimivaltuudesta säätäminen on ylipäätään välttämätöntä laissa.

Yleisarvio

12. Poliisilakiin ehdotettavalla uuden 5 b luvun sääntelyllä mahdollistettaisiin poliisin tiedonhankinta ja tietojen käsittely vakavan rikollisuuden uhkista niiden torjumiseksi jo astetta ennen kuin ketään voidaan perustellusti epäillä yksilöidystä rikoksesta tai olettaa syyllistyvän sellaiseen.
13. Ehdotetun sääntelyn keskeisenä tavoitteena on tehostaa poliisin vakavan rikollisuuden torjuntaa mahdollistamalla salaisen tiedonhankinnan aloittaminen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa, kun käsillä on yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuva vakavan rikollisuuden muodostama uhka. Uhkaperustaista rikostiedustelua perustellaan esityksessä ennen kaikkea järjestäytyneen rikollisuuden kasvaneella uhalla.
14. Ehdotettuja, esityksessä rikostiedusteluksi kutsuttuja keinoja, joita olisivat suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen katselu, tekninen seuranta, teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen, peitetoiminta, valeosto, valvottu läpilasku sekä ohjattu tietolähdetoiminta, voitaisiin kohdistaa myös sellaisiin henkilöihin, joiden itsensä ei oleteta syyllistyvän rikokseen tai sellaisen valmisteluun.
15. Rikostiedustelukeinojen kohdentumisen *henkilöllinen* ala olisi näin ollen potentiaalisesti hyvin laaja.
16. Samoin rikostiedustelukeinojen ala olisi laaja *asiallisella* ulottuvuudella, kun varsinkin otetaan huomioon, kuinka laajasti, mutta samalla tulkinnanvaraisesti ja väljästi rikostiedustelun kohteet on määritelty lakiehdotuksen 5 b luvun 3 §:ssä (jota tarkastellaan tarkemmin jäljempänä).
17. Selvää näin ollen on, että lakiehdotuksen 5 b luvussa ehdotettu sääntely rikostiedustelusta on erittäin merkityksellistä perustuslain ja Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja EU-oikeuden kannalta, mikä sinänsä tunnistetaan esityksessä.
18. Ehdotettu sääntely merkitsee syvälle käyviä rajoituksia useisiin perus- ja ihmisoikeuksiin. Vaikka välittömin vaikutus koskee yleensä perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityiselämän suojaa, ehdotetuilla rikostiedustelukeinoilla voi olla rajoittavia vaikutuksia ns. *chilling effect*'n kautta myös perustuslain 10

§:ssä turvattuun liikkumisvapauteen, perustuslain 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen ja perustuslain 13 §:ssä turvattuun yhdistymis- ja kokoontumisvapauteen.

19. Lisäksi rikostiedustelu voi olla merkityksellistä perustuslain ja ihmisoikeussopimusten ja EU-oikeuden yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltonormien kannalta, jos rikostiedustelua kohdennetaan henkilöllisellä ulottuvuudella yksinomaan tai pääasiallisesti esimerkiksi ihmisen ihonvärin, etnisen tai kansallisen alkuperän taikka uskonnollisen vakaumuksen perusteella.[1]
20. Kaiken kaikkiaan ehdotettua sääntelyä voidaan nähdäkseni pitää erittäin merkittävänä monien muidenkin perus- ja ihmisoikeuksien kuin ”vain” perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta.
21. Edellä selostetuista syistä johtuu, että esityksen laatijan perusteluvelvollisuus lakiehdotuksen 5 b luvun rikostiedustelutoimivaltuuksille vakavan rikollisuuden torjumiseksi on korostetun korkealla.
22. Lakiehdotuksen 5 b luvun yleisiä, vakavan rikollisuuden ja erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan liittyviä tavoitteita voidaan sinänsä pitää hyväksyttävinä perustuslain ja kv. ihmisoikeussopimusten sekä EU-oikeuden kannalta. Kuten edellä on jo todettu, rikollisuuden torjunta, ei edes vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunta, ei kuitenkaan oikeuta niin pitkälle meneviä rajoituksia perus- ja ihmisoikeuksien turvaaviin seikkoihin kuin kansallinen turvallisuus.
23. Esityksen laatija ei olekaan suoriutunut riittävän hyvin perusteluvelvollisuudestaan 5 b luvussa ehdotetun sääntelyn välttämättömyydelle. On kyseenalaista, onko esityksessä kyetty esittämään lakiehdotuksen 5 b luvussa ehdotetun sääntelyn välttämättömyydelle riittävän vakuuttavat perustelut. Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi tarkasteltu mahdollisuuksia nyt ehdotettua lievempiin, perusoikeuksia vähemmän rajoittaviin toimenpiteisiin, vaikka tarve arvioida tehtyä perusteellisemmin ehdotettujen rikostiedustelukeinojen välttämättömyyttä ja oikeasuhtaisuutta on ollut korostunut. Kyseenalaiseksi siten jää, onko rikostiedustelusta säätäminen lakiehdotuksen 5 b luvussa ehdotetulla tavalla ylipäätään välttämätöntä laissa, vai voitaisiinko rikostiedustelulla tavoiteltavat, sinänsä hyväksyttävät päämäärät, saavuttaa voimassa olevan poliisilainsäädännön mukaisin toimivaltuuksin tai voitaisiinko ne saavuttaa ainakin rikostiedusteluun verrattuna vähemmän perus- ja ihmisoikeuksiin puuttuvin keinoin.

Rikostiedustelun kohde (3 §)

24. Välttämättömyysvaatimuksen kannalta on osaltaan merkityksellistä myös se, kuinka täsmällisesti ja tarkkarajaisesti rikostiedustelutoimivaltuuksista ja rikostiedustelun kohteista säädetään laissa. Sääntelyn täsmällisyyden

[1] Ks. yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden vaatimuksista poliisitoiminnassa Euroopan unionin perusoikeusvirasto, Kohti tehokkaampaa poliisitoimintaa. Syrjivä etninen profilointi, sen tausta ja ehkäiseminen: Opas. Euroopan unionin perusoikeusvirasto, 2010, suomenkielinen käännös saatavissa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1133-Guide-ethnic-profiling_FI.pdf

vaatimusta korostaa kuitenkin perusoikeusrajoituksia koskeva lailla säätämisen vaatimus ja täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus.

25. Lisäksi rikostiedustelutoimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 51/2006 vp, s. 2/I). Julkisen vallan käytön tulee momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen (HE 1/1998 vp, s. 74/II). Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 10/2016 vp, s. 2).
26. Rikostiedustelun kohteista säädettäisiin 5 b luvun 3 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan rikostiedustelun kohteena olisi ensinnäkin ”yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava järjestäytynyt rikollisuus.” Lisäksi 2 momentin mukaan rikostiedustelun kohteena olisi ”yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaava vakava rikollisuus, joka: 1) muodostaa vaikutuksiltaan merkittävän uhkan julkiselle taloudelle, rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kriittiselle infrastruktuurille; 2) uhkaa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä; 3) muodostaa vaikutuksiltaan laajamittaisen uhkan ympäristölle; 4) uhkaa oikeusvaltion perustoimintoja; tai 5) uhkaa laajamittaisesti yleistä järjestystä ja turvallisuutta.” Kyseinen luettelo olisi esityksen mukaan ”tyhjentävä”(HE, s. 120).
27. Lailla säätämisen vaatimuksen ja täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen näkökulmasta lakiehdotuksen 5 b luvun 3 § ja etenkin sen 2 momentin 5-kohtaisen luettelon säännökset rikostiedustelun kohteista ovat ongelmallisen tulkinnanvaraisia ja väljiä. Säännösehdotuksen perusteella on erittäin vaikea ennakoida, milloin rikostiedustelu on sallittua, mikä vaikeuttaa myös rikostiedustelutoimivaltuuksien käytön valvontaa.
28. Tulkinnanvaraista on esimerkiksi se, mikä ”muodostaa vaikutuksiltaan merkittävän uhkan julkiselle taloudelle, rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kriittiselle infrastruktuurille”; tai ”vaikutuksiltaan laajamittaisen uhkan ympäristölle”; taikka ”uhkaa oikeusvaltion perustoimintoja”.
29. Tässä yhteydessä on huomautettava siitä, että vaikka Venetsian toimikunnan ansiosta oikeusvaltion ydintekijöistä[2] on syntynyt konsensus Euroopan neuvostossa ja nyttemmin myös Euroopan unionissa, oikeusvaltion käsitteestä vallitsee kuitenkin edelleen näkemyseroja. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on ongelmallista myös se, että siinä on tukeuduttu ”oikeusvaltion perustoimintojen” määrittelemiseksi suurelta osin sellaisiin hallituksen esityksiin (HE 58/1988 vp ja HE 6/1997 vp, ks. s. 136-137), jotka ovat 1980- ja 1990-luvuilta, vaikka oikeusvaltiokäsitys on sittemmin olennaisesti kehittynyt ja muuttunut.
30. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 120-142) on huomattavan pitkästi, peräti 22 sivun verran, tehty selkoa rikostiedustelun kohteita

[2] Oikeusvaltion ydintekijät ovat Venetsian toimikunnan mukaan: (1) laillisuus, mukaan lukien läpinäkyvä,vastuullinen ja demokraattinen lainsäädäntöprosessi; (2) oikeusvarmuus; (3) mielivallan kielto; (4) oikeuden saatavuus riippumattomissa ja puolueettomissa tuomioistuimissa, mukaan lukien hallintotoimien laillisuusvalvonta; (5) ihmisoikeuksien kunnioittaminen; sekä (6) syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus lain edessä. Ks. esim. Oikeusvaltion tarkistuslista 2016, kappale 18.

määrittävästä 3 §:stä. Pykäläehdotuksen perustelut alkavat olla volyymiltaan jo lähes esityksen säätämisjärjestysperustelujen luokkaa. Esityksen laatijalla vaikuttaa olleen huomattavan kova ”selittämisen tarve” sen suhteen, mitä kaikkea voisivat olla ne lakiehdotuksen 5 b luvun 3 §:n mukaiset rikostiedustelun kohteet, joista voitaisiin hankkia tietoa lakiehdotuksen 5 b luvussa tarkoitettuja salaisia rikostiedustelukeinoja käyttäen.

31. Sen sijaan, että lakiehdotuksen 5 b §:n 3 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa s. 120-142 esitetty täsmentäisi ja tarkentaisi 3 §:n 1-5 kohdan tulkinnanvaraisia ja väljiä säännöksiä, perustelut ovat laveudessaan ja kohdittaisessa esimerkinomaisuudessaan vain omiaan väljentämään rikostiedustelun kohteita siitä, mitä ne vaikuttavat olevan itse pykäläehdotuksen valossa. Rikostiedustelun kohteiden ala muodostuukin erittäin laajaksi sekä asiallisella että henkilöllisellä ulottuvuudella, kun lakiehdotuksen 5 b luvun 3 §:ää luetaan huomattavan pitkien perustelujensa valossa. Melkein olisi ollut jo helpommin tai ainakin lyhyemmin sanottavissa esityksen perusteluissa se, mikä ei saa olla rikostiedustelun kohteena.
32. Perusoikeusrajoituksia koskeva lailla säätämisen vaatimus ja täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimus yhdessä perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteen kanssa kuitenkin edellyttävät, että rikostiedustelun kohteet tulisi käydä riittävän selvästi ilmi jo itse lain säännöksestä, jolloin säännöksen perusteluilla pitäisi olla ennen muuta 3 §:ssä säädettävien kohteiden käyttö- ja merkitysyhteyksiä täsmentävä ja tarkentava rooli.
33. Esityksen perustelujen mukaan rikostiedustelun kohteiden määrittely 3 §:n luettelolla määrittäisi myös ”tarkemmin” luvun soveltamisalaa koskevassa perustelussa selostettua yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan rikollisuuden käsitettä (HE, s. 120). Kuitenkin lakiehdotuksen 3 §:n luettelon tulkinnanvaraisuus ja väljyys yhdessä laveiden ja pitkien perustelujensa kanssa vain lisäävät myös ”yksilön ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan rikollisuuden” käsitteen tulkinnanvaraisuutta ja väljyyttä.
34. Kun lisäksi otetaan huomioon, että tulkinnanvaraista ja väljää sääntelyä sisältyy lakiehdotuksen 5 b luvun 3 §:n ohella useisiin muihinkin säännösehdotuksiin alkaen jo 1 §:n säännöksestä rikostiedustelun soveltamisalasta, ja että 13 §:n mukaan rikostiedustelukeinon käyttöä koskevan päätöksen voimassaoloaika olisi ajallisellakin ulottuvuudella huomattavan pitkä – 1 momentin mukaan lupa ”voidaan antaa ja päätös tehdä luvan antopäivästä alkaen kerrallaan enintään kuudeksi kuukaudeksi” – lakiehdotuksen 5 b luvun sääntely muodostuu kaiken kaikkiaan välttämättömyysvaatimuksen ohella hyvin ongelmalliseksi lailla säätämisen vaatimuksen ja täsmällisyys- ja tarkkarajaisuuden kannalta lopputuloksella, ettei lakiehdotuksen 5 b luvussa ehdotettua sääntelyä voida käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Rikostiedustelun käytön edellytykset (4 §)

35. Rikostiedustelukeinojen käytön edellytyksistä säädettäisiin lakiehdotuksen 4 §:ssä. Välttämättömyysvaatimuksen ii arviointivaiheen tai -tason kannalta on merkityksellistä, että säännöksen 1 momentissa uhkaperusteisen

rikostiedustelutoiminnan edellytyksenä olisi säännösperusteisesti välttämättömyyttä koskeva edellytys.

36. Esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa välttämättömyyden vaatimusta kuitenkin kuvataan tavalla, joka osaksi poikkeaa ongelmallisella tavalla välttämättömyysvaatimuksen tavanomaisista määritelmistä perusoikeuksien rajoitustilanteissa. Perustelujen mukaan välttämättömyys sisältäisi esimerkiksi ”myös vaatimuksen siitä, että käytettävän rikostiedustelukeinon oletetaan olevan tehokas.” Välttämättömyyteen ”liittyisi siis tietynlainen tuloksellisuusodotus rikostiedustelukeinon avulla saatavissa olevista tärkeistä tiedoista yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavasta rikostiedustelun kohteesta.” (HE, s. 142).
37. Välttämättömyysvaatimusta kuvataankin esityksen perusteluissa osin tavalla, joka alkaa saada pikemminkin rikostiedustelutoimivaltuuksien käytön tarpeellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta kuin välttämättömyyttä painottavia piirteitä, ja joka sitä myöden vesittää välttämättömyysvaatimuksen merkitystä rikostiedustelutoimivaltuuksien käytön korotettuna kynnyksenä.

Automaattinen tiedonkerääminen avoimista lähteistä (4 luku)

38. Poliisilain 4 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännökset (6–9 §:t), jotka mahdollistaisivat ns. automaattisten keräinten käytön avoimiin lähteisiin kohdistuvan tiedon haussa ja tallentamisessa. Ehdotuksen mukaan keräimen käytöstä tulisi tehdä erillinen päätös, mikäli keräimen käytön yhteydessä kerätään henkilötietoja. Päätöksen voisi tehdä päällystöön kuuluva poliisimies.
39. Esityksen mukaan automaattisten keräinten avulla olisi mahdollista merkittävästi tehokkaammin kohdentaa valvontaa ja kerätä tietoa esimerkiksi sellaisista yleisessä tietoverkossa olevista ryhmistä, joiden tarkoituksena on vakava rikollinen toiminta, kuten laittomien aineiden myynti, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja erilaiset uhkaverkostot.
40. Perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, mutta useiden muidenkin perusoikeuksien, kuten perustuslain 13 §:ssä turvatun yhdistymis- ja kokoontumisvapauden kannalta, huomiota kiinnittää ensinnäkin se, että automaattisen tiedonkeräämisen kynnys olisi sidottu vain hyvin matalaan ”on tarpeen” edellytykseen lakiehdotuksen 6 §:ssä.
41. Myös se, mitä ovat ne avoimet lähteet, joista automaattinen tiedonkerääminen olisi sallittua ”on tarpeen” kynnyksen ylittyessä, jää kokonaan määrittelemättä ehdotetuissa säännöksissä.
42. Lisäksi lakiehdotuksen 4 luvussa tarkoitettua automaattista tiedonkeräämistä ei ole säännösperusteisesti kytketty vain vakavan rikollisuuden torjuntaan, vaikka esityksen mukaan” automaattisten keräinten avulla olisi mahdollista merkittävästi tehokkaammin kohdentaa valvontaa ja kerätä tietoa esimerkiksi sellaisista yleisessä tietoverkossa olevista ryhmistä, joiden tarkoituksena on vakava rikollinen toiminta, kuten laittomien aineiden myynti, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja erilaiset uhkaverkostot” (HE, s. 60).
43. Myös muualla esityksen perusteluissa 4 luvun säännösehdotukset on liitetty nimenomaan vakavaan rikolliseen toimintaan: ”Esityksessä ehdotettavan

automaattista tiedonkeräämistä avoimista lähteistä koskevan toimivaltuuden tavoitteena on tehostaa niin sanottua kohdennettua yleisvalvontaa yleisessä tietoverkossa olevista ryhmistä, joiden tarkoituksena on vakava rikollinen toiminta” (HE, s. 55).

44. Nähdäkseni lakiehdotuksen 4 luvussa ehdotettua sääntelyä pitäisi täsmentää määrittelemällä laissa ensinnäkin se, mitä avoimet lähteet ovat. Automaattinen tiedonkerääminen avoimista lähteistä tulisi myös rajata vain vakavaan rikolliseen toimintaan, kun se on esityksen perustelujen mukaan koko sääntelyehdotuksen tarkoituksena. Lisäksi tiedonkeräämisen asetettua ”on tarpeen” kynnystä tulisi korottaa. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä lakiehdotuksen 4 luvun käsittelylle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.